

De kracht van dieren in het onderwijs

De betekenis van dieren voor kinderen met een beperking

Mirjam Rossing

Juni 2009

Voorwoord

Voor u liggen de conclusies van mijn scriptie over de betekenis van dieren voor kinderen met een beperking in het primair en speciaal onderwijs. Deze scriptie is het resultaat van een onderzoek naar de mate waarin leerkrachten zich bewust zijn van de redenen waarom dieren op hun school ingezet worden voor kinderen met een beperking op cognitief, contactueel en/of gedragsmatig gebied. Ik heb dit onderzoek uitgevoerd in het kader van de minor Special Educational Needs.

De aanleiding voor dit onderzoek is mijn ervaring dat dieren vaak een positieve werking op kinderen met een beperking hebben. Kinderen voelen zich meestal aangetrokken tot dieren. Er zijn scholen waar dieren gehouden worden. Deze scholen zullen hier beslist hun redenen voor hebben. Er is echter geen onderzoek gedaan naar de effecten die dieren op kinderen met een beperking kunnen hebben, wanneer deze dieren ingezet worden in het onderwijs. Dit onderzoek maakt duidelijk in welke mate leerkrachten zich bewust zijn van de redenen waarom dieren op hun school ingezet worden, voor kinderen met een beperking.

Hierbij wil ik de mensen bedanken zonder wie deze scriptie niet tot stand was gekomen. Allereerst mijn dank voor de professionele wijze waarop ik ben begeleid door Dirk Korf, de begeleider van de minor Special Educational Needs. Daarnaast wil ik alle leerkrachten en directieleden van de scholen die hebben meegewerkt aan mijn onderzoek bedanken voor het invullen van de enquête.

Mirjam Rossing

Conclusies

Conclusies

In Nederland zijn een aantal wetenschappelijke onderzoeken gedaan naar het contact tussen kinderen met een beperking en dieren. In het wetenschappelijk onderzoek van Hassink¹ wordt vermeld dat dieren de kwaliteit van het leven van mensen met verschillende soorten handicaps en stoornissen kunnen verbeteren. Er bestaat echter geen breed geaccepteerde kennis over de specifieke effecten van dieren op mensen. Ook ontbreekt de onderbouwing om dieren in de zorg in te zetten en worden er nauwelijks ervaringen uitgewisseld tussen verschillende zorginstellingen. Deze zelfde conclusie kan getrokken worden over het inzetten van dieren in het onderwijs. Dit onderzoek maakt duidelijk in welke mate leerkrachten positieve effecten waarnemen bij kinderen die in contact komen met dieren. Ook wordt in dit onderzoek aangetoond in welke mate leerkrachten zich bewust zijn van de redenen waarom dieren op hun school ingezet worden.

Zowel uit het praktijkonderzoek als de literatuurstudie blijkt dat dieren van belangrijke waarde voor kinderen kunnen zijn. Dit is in het bijzonder voor kinderen met een beperking. In de onderzoeksresultaten is te zien dat het houden van dieren een belangrijk pedagogische plaats kan innemen binnen de school. Dieren kunnen de samenwerking tussen kinderen bevorderen, ze kunnen kinderen steun en troost bieden en dieren helpen kinderen contact te maken met andere kinderen. Ook wordt het verantwoordelijkheidsgevoel van kinderen gestimuleerd door het verzorgen van de dieren en doen kinderen veel leerervaringen op terwijl ze bij de dieren aan het werk zijn.

De hiervoor genoemde positieve effecten die dieren op kinderen kunnen hebben worden door een groot aantal respondenten onderschreven. In de stellingen waarin deze positieve effecten naar voren komen herkennen veel respondenten zich. In andere stellingen loopt de mate waarin respondenten zich herkennen in de stelling sterk uiteen. De ene respondent ziet dat kinderen met weinig geduld, geduldiger worden door het contact met dieren. Een andere respondent vindt juist dat de omgang met dieren op dit gebied geen enkele invloed heeft. Ook respondenten die op dezelfde school werkzaam zijn, herkennen zich in verschillende mate in de stellingen. Daaruit valt te concluderen dat er geen objectief beeld gegeven kan worden van de mate waarin dieren positieve effecten bij kinderen teweeg brengen. Dit betekent absoluut niet, dat deze positieve effecten er niet zijn. De effecten zijn alleen moeilijk meetbaar. Ook zal het per kind verschillen welk effect het contact met dieren heeft.

In de literatuurstudie en het praktijkonderzoek is naar voren gekomen dat dieren kinderen kunnen ondersteunen bij verschillende problemen waar ze door hun beperking tegenaan lopen. Hieronder wordt aangegeven op welke manier dieren steun kunnen bieden, aan kinderen met beperkingen op cognitief, contactueel en/ of gedragsmatig gebied,

Veel kinderen met een cognitieve beperking hebben weinig zelfvertrouwen. Deze kinderen hebben namelijk vaak al veel faalervaringen opgedaan. Dieren zien de beperkingen van kinderen niet. Wanneer kinderen met dieren werken wordt juist de nadruk gelegd op hun mogelijkheden. Doordat kinderen op deze manier succeservaringen opdoen, groeit hun zelfvertrouwen. Dit is belangrijk in het onderwijs. Kinderen met voldoende zelfvertrouwen voelen zich fijner op school en komen ook sneller tot leren.

¹ De betekenis van landbouwhuisdieren in de hulpverlening. Door J. Hassink. (blz. 1).

Kinderen met een contactuele beperking zoals autisme vinden het vaak moeilijk om contact te maken met andere mensen. Contact maken met dieren is voor deze kinderen makkelijker, doordat dieren zijn wie ze zijn. Dieren kunnen kinderen ook helpen om contact te maken met andere kinderen. Door samen een dier te verzorgen komt een gesprekje al gauw op gang. De wereld is voor kinderen met autisme vaak moeilijk te begrijpen, dieren kunnen op zo'n moment steun en troost bieden. De verzorging van dieren gebeurt vaak op een gestructureerde manier. Kinderen met een vorm van autisme hebben structuur nodig. Om die reden is het voor deze kinderen goed om een dier te verzorgen.

Sommige kinderen met een gedragsmatige beperking vertonen erg druk gedrag. Deze kinderen kunnen tot rust komen door de verzorging van dieren. Als een kind de verantwoordelijkheid krijgt om te zorgen voor een dier is dit vaak ook van positieve invloed op het gedrag van dit kind. Kinderen met een gedragsmatige beperking krijgen vaak veel negatieve aandacht. Als een kind het aankan om een dier te verzorgen kan het ook regelmatig een oprecht compliment krijgen. Dit geeft kinderen het gevoel dat ze gewaardeerd worden.

In de wetenschappelijke onderzoeken 'zorgboerderijen voor kinderen met Autisme Spectrum Stoornissen' en 'de betekenis van landbouwhuisdieren in de hulpverlening' komt naar voren dat de positieve effecten van het werken met dieren niet los kan worden gezien van zorgboerderijen. Dit onderzoek heeft echter laten zien dat dieren op school wel degelijk een belangrijk functie kunnen vervullen.